

METSÄALAN

TULEVAISUUSFOORUMI

Onko metsäsektori Suomelle valtti vai
ongelma talouden ja ympäristön globaalissa
muutoksessa?

Jakob Donner-Amnell
Joensuun yliopisto

Suomessa metsäsektori on nähty parhaana ratkaisuna moniin pulmiin

Taustana tälle on ollut vaihtoehtojen puute ja se että metsäsektori on pärjännyt pitkään hyvin ulkoisista ja sisäisistä paineista huolimatta

Tällä hetkellä alan nykytilanne ja tulevaisuus ovat täynnä kysymyksiä
Osittainen alasajo ja uusi nousu ovat kumpikin mahdollisia skenaarioita

Esityksen teemat:

Miksi metsäsektorin tulevaisuus ei enää ole sama kuin aina ennen?

Minkälaiset tekijät määrittävät alan tulevaisuutta Suomessa?

Mihin suuntiin metsäsektorin on arvioitu kehittyvän jatkossa ja miten se voi vaikuttaa alan asemaan ja merkitykseen Suomessa?

Millä tavalla metsäsektoriin liittyviin riskeihin ja mahdollisuuksiin kannattaisi varautua?

MITEN UUTEEN TILANTEeseen ON TÄHÄN MENNESSÄ REAGOITU?

Julkisessa keskustelussa metsäsektorin ongelmien katsotaan johtuvan globalisaatiosta, kohonneista kustannuksista, puutulleista jne.

Yritysten puheissa/toimissa korostuneet leikkaaminen ja tuotto; uusia strategioita ja panostuksia uusiin toimintoihin ei juuri näkyvissä

Alan näkymien parantamiseksi esitetään samanlaisia toimia kuin ennen: lisää ja halvempaa puuta, halpaa energiaa, parempaa infraa jne.

Onko näistä lääkkeistä apua, kun pulmana on kysyntä/jalostusarvo?

Kustannuskuri, kasvu muualla ja konseptin trimmaus päästrategia?

Metsäsektorin muut instituutiot: uudelleenarviointia ei vielä näy

Metsäalaa leimaa neuvottomuus - tilanne ei kuitenkaan ole staattinen

Näivettykö osa nykytoiminnasta, jos uusiutuminen etenee hitaasti?

Metsäalalla on Suomessa mahdollisuuksia – tartutaanko niihin?

Viestintä

—
[paperi]

+
[hybridimedia]
[uusi teknologia]

+
[pakkaaminen]

+ +
+ + +
[kokemuksellisuus]

Liikenne

[politiikkaympäristön
pysyvä muutos]

+ ?

[biopolttonesteet]
[energialiiketoiminta?]

Energia

[politiikkaympäristön
pysyvä muutos]

+ +
+ +

[lämpö, sähkö, pelletit,
hake, pilke, ym.]

Rakentaminen

+ +
+ + +
+ +
[eri tyyppiset
rakentamisen kohteet]

- ?

[kerrostalo-
rakentaminen]

+ ?

[ilmastonmuutos]

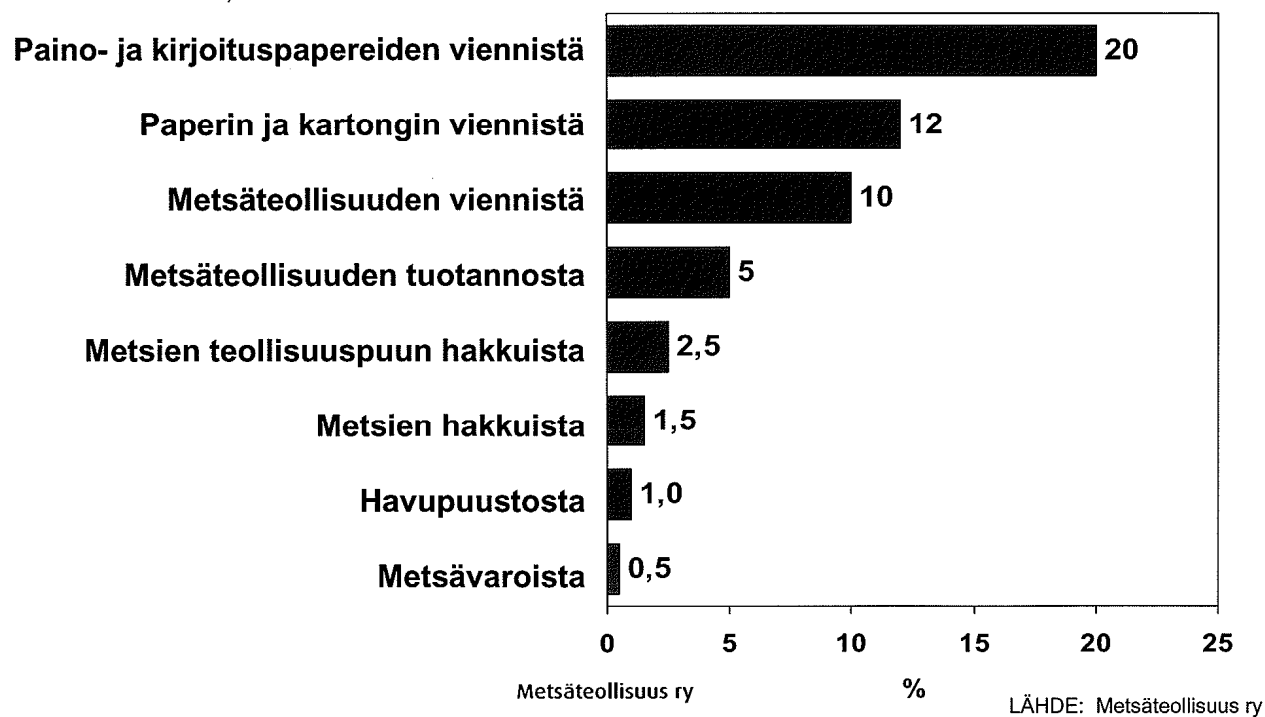
Matkailu

+
+ +
+ ++
+ +

[eri tyyppiset
matkailun asiakas-
ryhmät]

Suomen osuus maailman metsäsektorissa

Rohkeat
panostukset
nostivat Suomen
metsäsektorin
johtavaan
asemaan 1980-90-
luvulla

FOKUSOINNILLA ETUMATKAA - JA RISKEJÄKIN

Suomen metsäteollisuus teki "suuren loikan"
painopaperivetoiseen tuotantorakenteeseen
1970-luvulta alkaen

Kilpailijamaissa ei tehty vastaavaa

Toimintaympäristö muuttui ja haasteet kasvoivat
erityisesti 1990-luvun aikana (mm.
ympäristöhaaste, EU/EMU, kansainvälistyminen,
netti, tuottovaatimus)

Suomen metsäsektori pärjäsi silti hyvin 2000-luvun
alkuvuosiin asti ja ohjaus pysyi myötäilevänä

Metsäyhtiöt kasvoivat johtaviksi alallaan ja omilla
lohkoillaan

Painopaperistrategian perusteita ovat olleet:

- **kysyntä:** jatkuva kasvu valituilla korkean jalostusasteen tuotelohkoilla
- **konsepti:** skaalaetujen ja kustannustehokkuuden tavoittelu suurin investoinnein, mutta pienin t&k-menoin (innovaatioita paperivetoisen tuotantoketjun sisällä)
- **energia:** edullisuus ja runsaus vastalääkkeenä työn ja puun kalleuteen
- **metsäpolitiikka:** metsävarat pyritään ohjaamaan kemialliselle metsäteollisuudelle
- **yrittysstrategia:** kansainvälistyminen ja ydinbisnekseen keskittyminen (ns. rönsyjen myynti)
- **yhteiskuntapolitiikka:** tukee strategiaa (hyväksyttävyyys "automaattista")
- **ylijäämätuotanto:** voidaan myydä Euroopasta muualle

Yritykset, hallinto/politiikka, tutkimus, konsultointi jne. ovat toimineet näiden perusteiden ja niihin liittyvien oletusten pohjalta

Painopaperistrategia on vaikeuksissa Suomessa/Euroopassa:

- paperin kysynnän kasvu lännessä: osin hidastunut/pysähtynyt; on syntynyt selvää ylikapasiteettia painopaperissa ja sen myötä hinta/kate on pudonnut
- konsepti: kustannukset ovat nousseet, mutta niitä ei voida siirtää hintoihin
- energia: hinta on noussut ja markkinat ovat integroitumassa Euroopassa
- metsäpolitiikka: puuta on, mutta hinta/saatavuus ei tyydytä teollisuutta
- yritysstrategia: selviä virheitä; uusia kv. hankkeita silti valmisteilla Etelä-Amerikassa, Kiinassa ja Venäjällä ("valikoitua globalisaatiota")
- yhteiskuntapolitiikka: myötäilevä linja jatkuu, tosin teholtaan heikompana
- ylijäämätuotannon myynti: kate huono, tuotanto muualla kasvanut

Strategian perusteet ovat heikentyneet - alan kehittämisessä vanha linja pääosin jatkuu toistaiseksi (kustannustehokkuus, kasvu muualla)

Virallisesti
metsäsektorin
toimijoilla on
yhteinen
perustulkinta alan
tilanteesta ja
tarvittavista
toimenpiteistä
(monista
näkemyseroista
huolimatta):

Mistä metsäsektorin murroksessa on kyse?

- Globaali kustannuskilpailu ja markkinoiden uusjako määräävät Suomenkin metsäsektorin suunnan
- Tämän myötä nykyisen tuotannon painopiste siirtyy edullisemman kustannustason ja kasvavien markkinoiden maihin
- Tälle kehitykselle ei ole näköpiirissä suurempia esteitä eikä siihen liity merkittäviä riskejä tai epävarmuustekijöitä

Mitä on tehtävä?

- Suomessa/länsimaissa on jatkettava tehostamista/sopeuttamista
- Suomessa/länsimaissa uudet tuotteet ja toiminnot ovat ratkaisuna alan menestykseen, vetovoimaan ja hyväksyttävyyteen
- Tutkimukseen ja tuotekehitykseen on saatava merkittävästi lisää voimavaroja ja uusia toimintatapoja
- Yhteistyötä tiivistämällä ja panoksia lisäämällä päästään tavoitteisiin

MUTTA:

Uskotaanko tähän tulkintaan ja onko siihen todella sitouduttu?

Onko maailma nyt ja jatkossa näiden taustaoletusten mukainen?

Mitä asioita ja riskejä tulkinta jättää huomiotta?

Delfoi-kysely osoitti, että metsäalan toimijoilla on hyvin erilaisia käsityksiä monista sektorin kehitykselle keskeisistä asioista

Perustulkinta haastetaan laajalti !

- Globalisaatiokehitys nähdään pikemmin tempoilevana ja riskipitoisena kuin seesteisenä
- Erityisesti paperintuotannon kehityskuvassa nähdään monia riskejä (kysyntä, energia, kuitu, maariskit jne.)
- Metsäsektorin uusiutumiselle on paljon esteitä; nopea loikka uuteen ei voi toteutua nykyvään
- Nykykonseptin trimmaaminen ei riitä reseptiksi, on painotettava eri asioita kuin tähän asti
- Metsäala muuttuu jatkossa - nähtäväksi jää mitä kautta ja ovatko sektorin nykytahot muutoksen tekijöitä vai esteitä

METSÄSEKTORIIN VAIKUTTAVIA "VAHVOJA SIGNAALEJA"

Alan tuotantorakenne on muuttumassa paperituotannon heikkojen näkymien, nousevien kustannusten ja muuttuvien markkinoiden takia

Halpaan kuituun ja energiaan ei näytä olevan paluuta - eikä myöskään tällaisiin tekijöihin rakentuvalle kansainvälistymisstrategialle

Uusia mahdollisuuksia on kuitenkin avautumassa bioenergiassa, pakkaamisessa, rakentamisessa, puukemiassa ja julkishyötyjen tuotannossa

Mahdollisuudet voivat toteutua, jos monet erilaiset tahot pystyvät sopimaan riittävästä toimista niiden edistämiseksi

Metsäsektori voi säilyttää hyväksyttävyytensä ja turvata täten itselleen tukea, yhteistyötä ja sitoutumista vain muuttamalla toimintaansa ja luonnettaan

Hyväksyttävyyden määrä riippuu eniten alan synnyttämien hyötyjen määrästä ja jakautumisesta eri tahojen kesken

MILLÄ EHDOKSILLA METSÄSEKTORI ON VALTTI TAI ONGELMA?

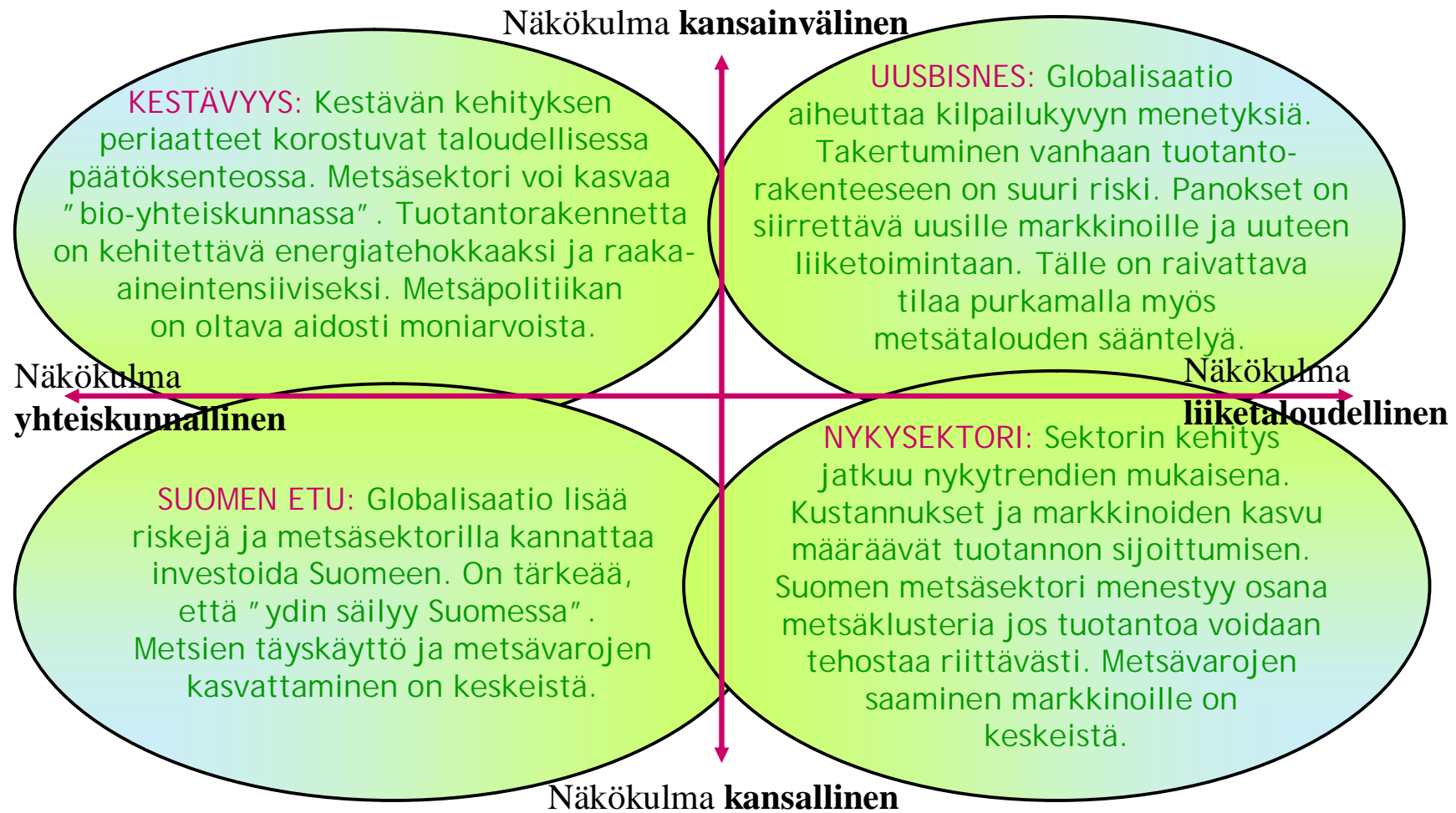
Sektorin tuleva suunta on kaikkea muuta kuin selvä ja kansallisin toimin ei voida siihen kovin paljon vaikuttaa - tässä on paljon uutta

Uutta on myös se, että metsäsektori ei ole yleispätevä ratkaisu moniin pulmiin, koska sen merkitys on pienempi ja uusia kysymyksiä on noussut esiin

Silti metsäsektori voi olla valtti, jos on uskallusta tarttua uusiin mahdollisuuksiin ja muuttaa alan reaalisia ja ohjaavia rakenteita

Metsäsektori voi myös muodostua ongelmaksi, jos sen heikkouksiin ei puututa, vaan alan kehitys ja sitä koskeva politiikka jatkuu "defensiivisenä"

NELJÄ ERILAISTA NÄKEMYSTÄ MIKÄ SUUNNAKSI METSÄALALLE

Kaikki edellä kuvatut
näkemykset maailman
ja metsäsektorin
kehityksestä ovat
nykytilanteessa
perusteltavissa

Mistä näkemyserot kertovat, miksi ne ovat tärkeitä?

Tulevaisuuden suunnasta ja uusiutumisen perusteista ei olla yksimielisiä, mikä hankaloittaa alan kehittämistä

Maailman ja metsäsektorin tuleva kehitys ei ole selviö, vaan löytyy loogisia perusteita hyvin erilaisille tulkinnoille ja strategisille valinnoille

Metsäsektori ei ole monoliittinen kokonaisuus, vaan perusteiltaan hyvin erilaisille näkemyksille on kannatusta

Näkemyserot eivät koske vain yksittäisiä asioita, vaan myös arvoja ja tavoitteita: mitä pidetään tärkeänä

Toimiva strategia ei synny vain 1-2 ajattelutavan pohjalta, vaan kaikilta pitäisi huomioida keskeiset viestit

MITKÄ TAHOT HYÖDYNTÄVÄT METSÄALAN MAHDOLLISUUKSIA?

Nykykehitys ei jatku sellaisenaan, muutoksia tapahtuu

Monet kehityskulut saattavat pakottaa metsäalan jatkossa muutokseen (energian/biomassan hinta, vanha konsepti ei toimi, alalle tulee uusia toimijoita...)

Metsäala pitää globaalisti sisällään monenlaisia mahdollisuuksia
Suomessa on tarjolla paljon edellytyksiä niiden kehittämiseen
- tuotteiksi, palveluiksi, osaamiseksi, julkishyödyiksi jne.

*Mahdollisuuksiin tullaan tarttumaan - nähtäväksi jää
mitkä tahot/toimijat sen tekevät ja mikä on nykytoimijoiden rooli*

Metsien ja puun käytön monipuolistaminen lisää mahdollisuuksia
ja vähentää nykyiseen konseptiin liittyviä riskejä

Loikka "uuteen metsäaikaan" vaatii pitkäjänteisyyttä ja kumppanuutta

MIKSI OMAAN VISIOON EI METSÄSEKTORILLA USKOTA?

- alan **uusiutumisen esteitä** Suomessa:

Yrityksille riittävän suuret (=moninkertaiset) lisäpanokset eivät nykytilanteessa ole mahdollisia ja/tai pääoma/huomio on kiinni nykyykoneistossa, josta vielä syntyy katetta

Julkiselta vallalta ei helpolla liikene merkittävää lisärahoitusta metsäsektorille, ei varsinkaan jos sektorin näkymät eivät selvästi parane eivätkä yhteiskunnalle koituvat hyödyt pysy/kasva

Metsäsektorilla on vakava pula tuoteideoista, joista voisi pian syntyä suuren mittakaavan liiketoimintaa (nykyisiä päälohkoja vastaavaa) – pienempiä ituja toki on

Metsäsektorin ja metsäpolitiikan nykyinstituutiot ovat osin esteitä uusille mahdollisuuksille, yrityksille ja julkishyödyille metsien käytössä

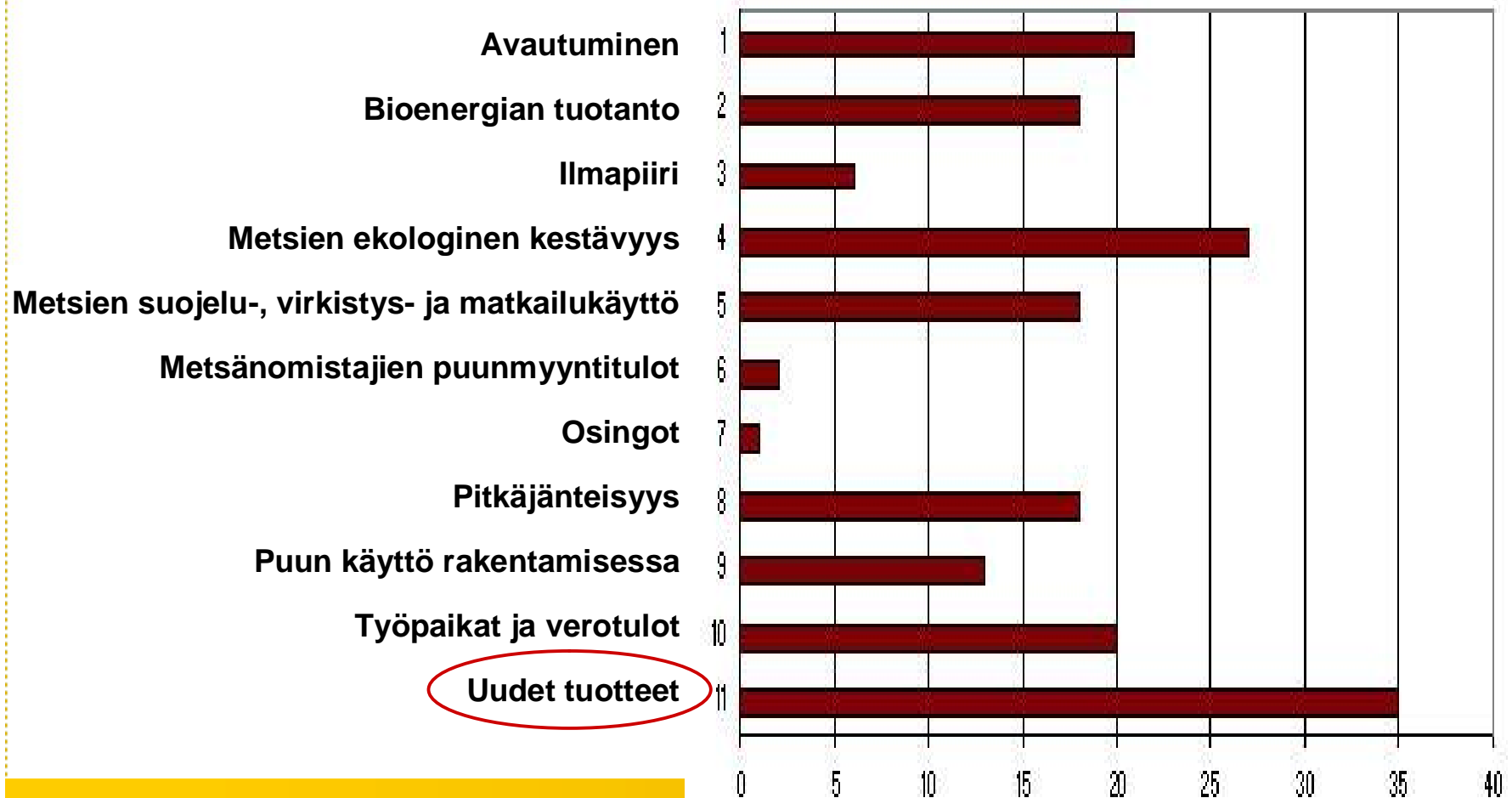
Metsäsektorista ei enää ole yksimielisyyttä - miksi?

1. Alaan liittyvä vallankäyttö on kansainvälistynyt ja siihen osallistuvat monet tahot
2. Metsäsektori tavoittelee nykyään virallisesti "monitavoiteharmoniaa" - käytännössä päämääristä ja niiden välisestä suhteesta ei ole yksimielisyyttä
3. Alan päätöksenteko ja päämäärien toteuttamisen keinot herättävät keskustelua
4. Toiminnan tulokset - mm. viennin, työllisyyden, verotulojen, puunmyyntitulojen muodossa - eivät ole yhtä merkittäviä kuin ennen ja niiden jakautumista arvostellaan

Oltuaan pitkään "kansakunnan kaapin päällä", metsäyhtiöt nähdään nyt eri valossa Metsien käytössä näkyy laaja kirjo uusia ja vanhoja intressejä

Uudessa tilanteessa kansallista konsensusta metsäsektorista on vaikea saavuttaa Metsäsektoria koskeva politiikka on muuttunut vain vähän, mutta jännitteitä näkyy

Suomen metsäalan hyväksyttävyyttä tulevaisuudessa

METSÄALAN

TULEVAISUUSFOORUMI

**Kotipesä
(eristäytyminen)**

**Maailmanparlamentti
(globaali sopimuksellisuus)**

**McWorld
(taloudellinen avoimuus)**

**Zapatista
(tempoilevuus)**

Globalisaatiokehityksen vaihtoehdot - eräs "valistunut arvaus"
Eri skenaariot voivat toteutua samanaikaisesti ja erivahvaisina eri puolilla maailmaa

